

КОЛЕКЦІЯ ІНКУНАБУЛ ЛЬВІВСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ
НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ УКРАЇНИ
імені В. СТЕФАНИКА: ПРОВЕНІСНЦІЙНИЙ ОГЛЯД

Ірина Качур

науковий співробітник відділу рідкісної книги
ЛННБ України ім. В. Стефаніка, канд. іст. наук

Встановлено історію походження 53 інкунабул, збережених у фондах ЛННБ України ім. В. Стефаніка, які в більшості надійшли з передвоєнних фондів: бібліотеки Народного Дому у Львові разом з колекцією А. С. Петрушевича, книгозбірні Наукового товариства імені Шевченка, бібліотеки «Студіону», Національного закладу ім. Осолінських разом з наданими в депозит родовими збірками Павліковських і Хжановських, родової книгозбірні Дідушицьких, монастирських василіянських бібліотек. Здійснено огляд вмісту колекції інкунабул, її кількісного складу, провеніснційний аналіз примірників, встановлено історію їх побутування.

Ключові слова: стародрук, інкунабула, історична колекція, примірник, провеніснція, власницький знак.

Vasyl Stefanyk Lviv National Scientific Library of Ukraine, established in 1940, has incorporates most of institutional and private collections existent in Lviv and in a whole region. The Second World War and the post-war events were a catastrophe for the Lviv's libraries. The most valuable their part — the early printed books of the 15-16th centuries — was looted and transferred to Poland in 1944 and in the post-war period. The goal of this paper is to discuss the provenance of the incunabula, preserved in the Vasyl Stefanyk Lviv National Scientific Library of Ukraine. The current collection, consisting of 53 copies, is made up of few main provenance collections:

Narodnyj Dim in Lviv along with the Petrushevyeh Muzeum, Library of the Shevchenko Scientific Society, Library of «Studion», the Ossolineum's historical collection along with the deposited Pawlikowski and Chrzanowski libraries, the Dzieduszycki of Poturzyca family library, the Basilian monastic collections. It discusses the contents of the collection, the number of items, as well as provenances of individual books.

Keywords: *early printed book, incunabula, historical collection, copy, provenance, mark of ownership.*

Колекція інкунабул ЛННБ України ім. В. Стефаника створена їх виокремленням з фондів стародрукованих видань галицьких книгозбірень, що 1940 р. стали основою Львівської філії Бібліотеки Академії наук УРСР: бібліотеки Народного Дому у Львові разом з колекцією А. Петрушевича, бібліотеки Наукового товариства імені Шевченка, «Студіону», Національного закладу ім. Осолінських, Фондації ім. Віктора Баворовського у Львові, родової книгозбірні Дідушицьких, монастирських бібліотек. Друга світова війна, розграбування та вивезення книг німецькими окупантами навесні 1944 р., повосенні переміщення фондів мали катастрофічні наслідки для всіх львівських книгозбірень, насамперед їх найціннішої частини — видань XV–XVI ст. Якщо у 1940 р. кількість інкунабул, виявлених в інституційних бібліотеках Львова, становила близько 1200 примірників [36, с. 183], то 1958 р. їх кількість зменшилася до 84 позицій, з них 40 примірників залишилося у Бібліотеці університету, 23 — у Бібліотеці Академії наук УРСР (тепер — ЛННБ України ім. В. Стефаника), 15 — у Музеї українського мистецтва, п'ять — у Центральному історичному архіві й один — у Львівському історичному музеї [14, с. 28-31]. Після упорядкування фондів стародруків та ідентифікації фрагментів і дефектів загальна кількість львівських інкунабул зросла до близько сотні примірників. У Львові не залишилося жодної інкунабули з бібліотеки В. Баворовського, майже всю колекцію осолінських інкунабул разом з іншими бібліотечними і музейними збірками перевезено до нового осідку Національного закладу ім. Осолінських, чинного з 1946 р. у Вроцлаві.

Обов'язки опрацювання та дослідження стародруків, у т. ч. інкунабул, з фондів створеної у січні 1940 р. Львівської філії Бібліотеки Академії наук УРСР було покладено на Євгенію Куркову

(1885–1970) — доктора філософії, інкунабулістку, керівничку відділу стародруків і часописів Національного закладу ім. Оссоліньських у Львові у 1921–1940 рр. [13, с. 393]. Від 1940 р. до 1950 р. д-р Є. Куркова очолювала відділ стародруків, який упродовж цього часу кількаразово змінював свою назву — «Відділ інкунабул, стародруків і раритетів польського сектору»; «II Відділ Staatsbibliothek Lemberg (бібліотеки Оссолінеум та Фондації ім. В. Баворовського)», «Відділ стародруків», «Кабінет рідкісної книги». У жовтні 1940 р. Львівська філія Бібліотеки Академії наук УРСР спільно з Науковою бібліотекою Львівського університету організувала міжнародну наукову конференцію, присвячену 500-літтю винайдення книгодрукування. Є. Куркова виголосила доповідь «Гутенбергіана та визначніші інкунабули в львівських бібліотеках», в якій окреслила загальні питання інкунабулознавства та охарактеризувала окремі першодруки; львівський мистецтвознавець професор Мечислав Гембарович присвятив свій виступ художньому оформленню першодруків: «Ілюміновані інкунабули у Львівській бібліотеці АН УРСР». Матеріали цієї конференції не опубліковані, але у відділі рукописних, стародрукованих та рідкісних книг ім. Ф. П. Максименка ЛНУ імені Івана Франка зберігаються машинописні версії доповідей з авторськими коректами [6, с. 16; 15; 22, с. 143]. У повоєнний час Є. Куркова займалася головно підготовкою до вивезення та складанням переліків стародруків зі збірки колишнього «Оссолінеуму» до Вроцлава [13, с. 349–350], виконуючи Постанову Ради Народних Комісарів УРСР № 1673 від 18 жовтня 1945 р. про передачу історичних і культурних цінностей польського народу з музеїв і бібліотек України Урядові Польської Республіки (усього було передано 41 505 стародруків, у т. ч. понад 300 інкунабул) [2, с. 177].

Після вимушеного виходу на пенсію Є. Куркової у березні 1950 р. відділ очолив Роман Ярославович Луцик (1900–1974), який до війни обіймав посаду завідувача бібліотеки та архіву Товариства імені Качковського, бібліотеки Науково-літературного товариства «Галицько-Руська Матиця», з 1 березня 1942 р. — наукового працівника «III відділу Staatsbibliothek Lemberg (Народний Дім)» [4, с. 432], потім працював у різних відділах Львівської академічної бібліотеки. Р. Луцик започаткував систематичне комплексне опрацювання стародруків з фонду кабінету рідкісної книги та

виокремлення першодруків в окрему колекцію. Очевидно, це він надав відомості про виявлені 23 інкунабули своєму колезі, книгознавцю і бібліографові, завідувачеві відділу стародруків університетської бібліотеки Ф. П. Максименкові, який у 1958 р. опублікував каталог інкунабул бібліотеки Львівського університету з додатками списків першодруків, які зберігаються в інших львівських книгозбірнях, у т. ч. у Львівській бібліотеці Академії наук УРСР [14, с. 28-31]. Каталог Ф. Максименка доповнила у 1967 р. книгознавець з Вроцлава Е. Тріллер, яка додала описи 15-ти інкунабул, виявлених у нашій бібліотеці. Результатом довголітньої праці Р. Луцика став каталог інкунабул Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника Академії наук УРСР [5], у якому було зареєстровано усі виявлені на той час друки — 37 видань у 39 примірниках. На жаль, у ньому при бібліографічних описах відсутні провенієнції примірників, маргінальні записи, чи навіть короткі вказівки, з якої книгозбірні книга надійшла до бібліотеки. Найімовірніше, це не недопрацювання автора, а результат вилучення цих відомостей з певних цензурних міркувань. Підтвердженням припущення, що автор підготував набагато вичерпніші книгознавчі анотації, ніж вони були опубліковані, може слугувати збережена рецензія Ф. Максименка на машинопис каталогу, в якій зазначено, «що описи інкунабул зроблено з винятковою повнотою і точністю, подано відомості про історію кожного примірника збірки, їх оправи, рукописні помітки» [4, с. 434].

Наступного десятиліття працівники відділу рідкісної книги виявили та ідентифікували ще десять примірників інкунабул, і їх загальна кількість у колекції досягла 49 одиниць збереження.

На початку дев'яностих років минулого століття найбільші фондозберігачі стародрукованих видань Львова — ЛНБ ім. В. Стефаника, Львівський державний університет ім. Івана Франка та Національний музей у Львові ім. А. Шептицького — досягли домовленості про співпрацю у дослідженні збірок інкунабул, підготовку до друку і публікацію зведеного каталогу інкунабул, які зберігаються у всіх бібліотеках і музеях Львова. Головним виконавцем цього проекту була завідувач відділу рукописних, стародрукованих та рідкісних книг ім. Ф. П. Максименка Наукової бібліотеки Львівського національного університету ім. Івана Франка

у 1983–2007 рр., бібліограф, інкунабуліст Наталія Павлівна Швець (1953–2018). На жаль, незважаючи на близьку до завершеності підготовку каталогу до публікації, ці плани не були реалізовані.

Колекцію інкунабул ЛНБ ім. В. Стефаніка досліджувала молодший науковий співробітник Дзвінка Коваль-Гнатів, статті якої на цю тематику були опубліковані у збірниках наукових праць у 1993–1995 рр. [8-10]. Робота над атрибуцією дефектних примірників і фрагментів стародруків з фондів ЛННБ України ім. В. Стефаніка продовжувалася, вдалося атрибутувати нові видання і на сьогодні колекція інкунабул налічує 53 примірники, чотири з них — фрагменти.

Темою нашого дослідження є огляд колекції інкунабул ЛННБ України ім. В. Стефаніка у бібліотекознавчому аспекті: її виникнення, шляхи надходження, опрацювання, кількісний склад, провенієнції. Власницькі знаки на книгах — записи, печатки, екслібриси, суперекслібриси, наліпки, характерні способи проставлення інвентарних номерів або ж особливі види оправ, специфічне тиснення на корінцях шкіряних оправ, розфарбовування корінців тощо — дозволяють ідентифікувати окремі примірники і дають уявлення про розповсюдження книг, про їх колекціонування і користування ними. Провенієнції старої книги — це історія володіння нею, яка пов'язана з бібліотеками, приватними власниками чи колекціями. З метою встановлення історії формування колекції інкунабул важливо систематизувати виявлені власницькі знаки на книгах і виокремити основні провенієнційні групи, які були джерелами надходження першодруків до ЛННБ України ім. В. Стефаніка.

У результаті провенієнційного аналізу встановлено, що до бібліотеки «**Народного Дому**» у **Львові** — однієї з найдавніших українських громадських культурно-освітніх установ у Галичині, що існувала від 1849 до 1939 р. — належали три інкунабули. Найсамперед заслугове на увагу примірник першого видання «Все-світньої хроніки» (*Liber chronicarum*) гуманіста Гартмана Шеделя, яке видрукував нюрнберзький друкар Антон Кобергер у 1493 р. [Дод., 23]. Автор зібрав популярні історичні та географічні відомості про події від створення світу до 1492 р., спираючись на богословську теорію «зміни царств». Книга ілюстрована 1809 гравюрами Міхаеля Вольгемута, Вільгельма Плейденвурфа та частково Альбрехта Дюрера, який був на час підготовки видання учнем

майстерні М. Вольгемута. Книга належала радникові Трибуналу першої інстанції у Львові, колекціонерові Станіславові Вроновському (1733–1839), який за 106 років життя зібрав 30-тисячну бібліотеку, роздаровану, за його розпорядженням, Оссолінеуму та різним львівським публічним інституціям. На аркушах 1-9 видніється політерний запис («W-g-o-n-o-w-s-k-i») та його гербова печатка. До власницьких знаків доречно зачислити і сіро-блакитний папір, яким оправа була ретельно обклеєна, що характерне для усіх книг з бібліотеки С. Вроновського. Така практика уніфікації зовнішнього вигляду книгозбірні особливо засмучує, коли під цим вибляклим папером приховується оригінальна оправа (дошки, обтягнені шкірою, золоте і сіліе тиснення), так, як у цьому випадку. Про наступного власника книги свідчить печатка «Библиотека Русского Народного Дома во Львове» та інвентарний номер «30.166.XIV.A». Така печатка фігурує і на примірнику твору францисканця з генуезької провінції Баптиста з Сали (інакше Trovatala) *Summa casuum conscientiae* (Венеція, 1499) [Дод., 9], який за іменем автора отримав назву *Baptistiniana*. Відомості про попередніх власників відсутні. У бібліотеці «Народного Дому» зберігалось також видання латинської Біблії у тлумаченні екзегета пізнього середньовіччя, францисканця Ніколауса з Ліри (Нюрнберг, 1493) [Дод., 11], яке, згідно із записом на ньому «Sum ex Libris Gregorii Pietruszewicz Parochi Nahorcensis et Muhilanen[is] Decani Foranei Kulikovien[is] R[itus] G[raecus] ritè Liber adscriptus in A[nn]o [1]795 Die. 7ma Aug[ust]is» [Фото 1], належало до бібліотеки діда А. С. Петрушевича та прадіда Президента ЗУНР Євгена Петрушевича, пароха у Нагірцях та Могилянах*, жовківського і куликівського декана о. Григорія Петрушевича (1740 — після 1803 р.). Запис датований 7 серпня 1795 р. На форзаці, ймовірно рукою Г. Петрушевича, зроблено 1801 р. біобібліографічний запис польською мовою про автора твору та інші видання, які були надруковані з коментарями Ніколауса з Ліри.

Найбільшим жертводавцем «Народного Дому» у Львові був церковний і політичний діяч, історик, філолог, член багатьох академій наук, кустош митрополитальної греко-католицької капітули у Львові Антін Степанович Петрушевич (1821–1913). У результаті

* Тепер — Жовківського р-ну Львівської обл.

його наукових пошуків та копіткої колекціонерської діяльності постала велика збірка пам'яток слов'янської культури. Усвідомлюючи значущість зібраних матеріалів для науки, Петрушевич у 1885 р. заповів свою бібліотеку «Народному Дому» і надалі її поповнював. Зібрання вченого становили у «Народному Домі» окремих відділ під назвою «Музей А. С. Петрушевича» [11], книгозбірня налічувала близько 20 тис. томів. Усі шість збережених інкунабул з його колекції належать до теологічно-філософської тематики і здебільшого не мають жодних попередніх провенієнцій. Це: багато ілюстрований *Майнцький гербарій* [Дод., 16], який у XVII ст. належав лікареві-хірургу Давидові з Острога («[...] kirurgus servus domine doktor ostrogensis dawid»); видання іспанського апологета Альфонса де Спіна *Fortalitiū fidei* [Дод., 4] та італійського теолога Антоніо з Бітонто *Sermones dominicales* [Дод., 8]. Запис «Liber paulj tharlo de szczekarzowicze comparatus Cracoviae» [Фото 2] на примірнику твору папи Пія II (Енеа Сільвіо Пікколоміні) *Epistolae familiares* [Дод., 21] вказує на власника книги у XVI ст.: Павло Тарло де Щекажовіч (Paweł Tarło de Szczekarzowicz*, 1530–1565), канонік краківський (1560), декан перемиський, архієпископ львівський (1561–1565). Про місце знаходження книги в наступні століття бракує відомостей. Крім цього, печатка «Музей А. С. Петрушевича» стоїть на двох фрагментах слов'янських першодруків Швайпольта Фіюля: *Триоді пісної* [Дод., 1] і *Триоді цвітної* [Дод., 3].

Завдяки ініціативі та колекціонерській діяльності митрополита **Андрея Шептицького** у фондах ЛННБ України ім. В. Стефаника наявні дві цінні інкунабули. В літературі можна знайти твердження, що одна з них, надрукована у Страсбурзі 1487 р. під назвою *Speculum exemplorum* [Дод., 25], авторство якої довгий час у бібліографічних джерелах безпідставно приписували Егідію Аурифаберу (Aegidius Aurifaber), належала до особистої бібліотеки митрополита Андрея [1, с. 144; 10, с. 61]. Насправді ця книга не містить жодного власницького знака ні А. Шептицького, ні митрополитальної бібліотеки, а дарчий запис на форзаці «Дар від Митрополита Кир Андрея Игуменові Климентію 8/12 [1]942» [Фото 3] свідчить про те, що Митрополит подарував її в 1942 р. братові,

* Szczekarzowice (Czekarzewice) — село в гміні Тарлув Опатовського повіту Свентокшиського воєводства (Польща).

ігуменові Студитів в Уневі Климентію Шептицькому (1869–1951). У період її набуття митрополит вже давно не комплектував особисту бібліотеку, а всю колекціонерську діяльність спрямовував на поповнення музеїв і книгозбірень, які він заснував [7]. На форзаці книги міститься сюжетний екслібрис з написом готичними літерами «Ex libris Eduard Grisebach» та дописаним нижче інвентарним номером «311» [Фото 4]. Її попередній власник — Едуард Грізебах (1845–1906), німецький дипломат, поет і літературознавець, великий бібліофіл. Бібліотеку, яку він зібрав, — близько 3200 видань — придбав антиквар Вальтер фон Брюнінг, а в 1930 р. вона була розпродана в Берліні на аукціоні. На примірнику, оздобленому майстерно виконаним кольоровим ініціалом, збереглася первісна оправа, реставрована у ХІХ ст.: дошки, обтягнені брунатною шкірою зі сліпим тисненням.

Примірник рідкісного слов'янського першодруку *Триоди цвітної* краківської друкарні Швайпольта Фіоля [Дод., 2], який 1932 р. знайшов у скрині для свічок у церкві с. Паридуби* колекціонер рукописів і стародруків Богдан Ольховський та передав митрополитові Андрею Шептицькому, було скеровано до «Студіону» — печатки цієї інституції видніються на багатьох сторінках. Власницький запис паридубського священика Данилевича вказує на те, що 1740 р. йому подарував цю книгу растівський** священик («Та ієст Трыход Парыдубска хиєндза Danielewicza, дароваў х. rastowskij an[no] D[omini] 1740 [d]ie 15 maia»). Примірник дефектний: бракує 69 аркушів на початку книги (відсутній текст заміщено рукописом на 45 аркушах) та останніх два аркуші. Збережена оригінальна оправа книги, виконана у ХVІ ст., ймовірно, на Західній Україні: дошки, покриті брунатною шкірою й оздоблені сліпим і золотим тисненням, на верхній кришці відбито золотом середник в овальній орнаментованій рамці із зображенням розп'яття з двома предстоячими постатями та монограмою Христа «ІС / ХС». Внутрішні сторони кришок обклеєні фрагментами дереворитних «народних гравюр», ілюмінованих червоною та жовтою фарбами: на верхньому форзаці залишилося зображення св. Варвари у церкві, на нижньому — св. Григорія Богослова з книгою в руці та св. Потапія [12].

* Тепер — Старовижівського р-ну Волинської обл.

** с. Растів, тепер — Турійського р-ну Волинської обл.

Одна інкунабула надійшла до нашої колекції, як свідчить печатка «Бібліотека Наук. Тов. ім. Шевченка у Львові» та вибитий нумератором інвентарний номер «55998», з бібліотеки **Наукового товариства імені Шевченка у Львові**. Це *Opuscula* французького домініканця, енциклопедиста, філософа і педагога Вінцента з Бове, надрукована в Базелі 1481 р. [Дод., 30]. Запис на останньому аркуші «З книг В. Щурата 1909 р.» вказує, що спочатку вона була власністю Василя Щурата (1871–1948), поета, фольклориста, перекладача, педагога; дійсного члена і голови НТШ, академіка АН УРСР, професора Львівського університету (1939–1941), директора Львівської філії бібліотеки АН УРСР (1944–1948). Впродовж життя В. Щурат щедро обдаровував книгами, у т. ч. цінними стародруками, приватних осіб і книгозбірні львівських українських інституцій — Церковного Музею у Львові, Народного Дому, НТШ. Очевидно, ця інкунабула подарована бібліотеці НТШ в 1936–1937 рр., оскільки до її блоку приклеєно два аркуші з бібліографічним машинописним описом видання польською і латинською мовами, на першому з яких дописано: «Опис зладжений Університ. Бібліотекою у Львові в лютім 1937 р.».

Багаті колись на цінні рукописи та стародруки **василіянські книгозбірні** представлені в колекції інкунабул ЛННБ України ім. В. Стефаника чотирма примірниками. Один із них — страсбурзьке видання *De spiritualibus ascensionibus* проповідника та бібліотекаря школи Конгрегації Братів Спільного життя Герарда із Зютфена [Дод., 14]. Як свідчать записи («Possessor Joan[n]es Kowczynski A[nno] D[omi]ni 1708»; «Anno D[omi]ni 1713 die 14 Julij Ex libris G[enero]si D[omi]ni Joannis Kowczynski Filij Ad[modu]m R[everen]di Georgij Kowczynski Curati Ecclesiae [...]»), на початку XVIII ст. книга перебувала у власності Івана Ковчинського, сина куратора парафії Юрія Ковчинського. За невідомих обставин вона опинилася у бібліотеці Лаврівського Святооунфріївського монастиря, про що свідчить кругла фіолетова печатка з написом по колу: «Печатъ Княжого Монастиря ОО. Василян в Лаврові» [Фото 5]. За рівнем технічного виконання й написом можемо її датувати другою половиною XIX ст. У легенді печатки використано визначення «Княжого монастиря», яке монастир у Лаврові вживав ще до кінця XVIII ст. Це пов'язано і з легендарними переказами

про заснування монастиря у XIII ст. литовським князем Войшелком (у чернецтві — Лавром), і з пізнішими привілеями князя Лева Даниловича. Тому основний символ, зображений на печатці, — Св. Юрій на коні б'є списом змія; щит увінчує княжа шапка. У верхній частині печатки обабіч щита зі Св. Юрієм, який на той час вважався гербом литовсько-руських князів, зображено символ чину оо. Василян і Св. Онуфрія як покровителя чину, мощі якого, за переказами, мали зберігатися у монастирі. Зліва у нижній частині печатки зображено герб Сас на честь визначних представників руського шляхетського роду Винницьких, які використовували цей герб та були поховані у крипті церкви монастиря: митрополитів Антонія (1600–1679) і Юрія (1660–1713) та єпископа Інокентія Винницького (1654–1700). Внизу, справа від щита, розміщено герб Пшестшал (Przestrzał) — меч, перебитий стрілою — на честь перемиського єпископа, василянина Єроніма Устрицького герба Пшестшал (1658–1748), який також похований у крипті церкви Лаврівського монастиря*. У Лаврівському монастирі діяли архів та одна з найбагатших василянських бібліотек. За переказами, у 1939 р. усі зібрання НКВД-исти вивезли у сусіднє село Стрільки і спалили. Місцеві мешканці сховали деякі ікони, які згодом потрапили до музеїв. Можливо, так було врятовано і цю інкунабулу, але нічого не можна стверджувати напевно, оскільки на ній відсутні будь-які пізніші власницькі знаки.

Із ліквідованих 1946 р. «Центрального василянського архіву і бібліотеки у Львові» до ЛННБ України ім. В. Стефаніка у складі стародрукованого зібрання були передані три інкунабули. Серед них — примірник згаданого видання *Книги хронік* Шеделя Гартмана [Дод., 24], який василяни придбали з колекції Станіслава Вроновського. Ознаками їх власності на книзі є печатки «Ex Bibliotheca PP. Basilianorum Leopoliensium ad S. Onuphrium» та «Центральна Василянська бібліотека у Львові».

Поруч із виданням творів отця Церкви св. Бонавентури [Дод., 12] у користуванні отців львівських василян було і таке цікаве видання,

* Висловлюю щиру вдячність за надані геральдичні відомості провідному науковому співробітникові Львівського відділення Інституту української археографії та джерелознавства ім. М. Грушевського Національної академії наук України, д-ру історичних наук Андрієві Гречилу.

як *Liber de potestate et sapientia* Гермеса Трисмегіста [Дод., 17] — міфологічної постаті, бога в елліністичному Єгипті, який поєднував у собі риси грецького бога Гермеса та єгипетського бога мудрості і письма Тота. Текст цього твору, що належить до герметичної, себто окультної літератури, доступної тільки для втаємничених, переклав латинською мовою творець ренесансного неоплатонізму Марсіліо Фічіно (1433–1499). Фічіно подав тексти Гермеса Трисмегіста як доказ близькості язичницької і християнської філософій, підтверджуючи їх автентичність.

Порівняно велику провенієнційну групу становлять першодруки з історичної колекції **Оссолінеуму**, які, незважаючи на Постанову Ради Міністрів УРСР № 1182 від 5 липня 1946 р. «Про передачу історичних і культурних цінностей польського народу Тимчасовому Урядові Національної Єдності Польської Республіки», не були вивезені до Вроцлава і випадково залишилися у Львові. Загальна їх кількість, враховуючи також друки із наданих Оссолінеуму у депозит зібрань Павліковських і Хжановських, — 12 видань у 10 книгах. Зауважимо, що довоєнна збірка інкунабул Оссолінеуму була найчисленнішою у Львові і налічувала, за різними підрахунками, від 305 до 318 примірників [28, s. 41-42]. Тільки три з цих 12 видань були позначені печаткою з написом «Instytut Ossolińskiego» або характерним інвентарним номером, вибитим нумератором.

Одним із них є недатоване видання твору португальського бенедиктинця Андреаса Ескобара *Modus confitendi*, надруковане, ймовірно, в Римі близько 1500 р. [Дод., 6]. На примірнику містяться бібліотечні знаки Оссолінеуму: інвентарний номер «21446 В» та паперова наліпка на оправі з написом «Incunabula L. Inw. ...». За інформацією GW [24], найповнішого і найавторитетнішого каталогу інкунабул, це видання становить велику рідкість не тільки у польських, а й у світових книгозбірнях — у світі збереглося тільки три його примірники, на жаль, усі дефектні: в Музеї мистецтва в Балтіморі (США), в Архідієцезіальному архіві в Познані і в ЛННБ України ім. В. Стефаника (у цьому примірнику бракує арк. 4, 5). Правдоподібно, унікалом у польських і українських бібліотеках є другий алігат, оправлений в конволюті разом з *Modus confitendi* — римське видання 1495 р. *Interrogationes et doctrinae* [Дод., 13]

з оссолінським інвентарним номером «84731». GW подає локалізацію шести збережених у світі його примірників, у тому числі і ЛННБ України ім. В. Стефаника; натомість польських бібліотек не називає. Конволют з двома описаними вище друками оправлений у XIX ст. в Оссолінеумі в типову для того часу картонну обкладинку, покриту кольоровим мармурковим папером.

Третя інкунабула — це позначений печаткою «Instytut Ossolińskiego» та заінвентаризований під № «170210» розкішний примірник італійського видання популярних в епоху Середньовіччя неоплатонічних роздумів Макробія про гармонію космосу, про Світову душу, пророцтва, тлумачення снів і т. п. (Brescia, 1483) [Дод., 20]. В досить доброму стані збереглася оригінальна пізньоготична оправа з дощок, покритих шкірою, зі сліпим тисненням у вигляді ромбоподібного переплетіння гілок граната. Є підстави вважати, що її виконав у 1488–1492 рр. краківський інтролігатор, відомий у спеціальній літературі під іменем «Монограміст ІС». Його підпис «ІС» міститься на маленькому готичному щиті із зображенням ремісничих знарядь (молота і гака). Поруч витиснено такого ж розміру другий щит з ініціалами «LPAV». Як встановили дослідники [30, s. 5; 29, 25-26, 69], це була марка спільника «Монограміста ІС», який співпрацював з ним у початковий період його діяльності, у вісімдесятих роках XV ст. У книзі зберігся запис первісного власника і, правдоподібно, замовника оправи: «Книга адамова литвина сь котри* Якоубовича мистра преславного оученія** краковського коуплона за пол гривъны***» [Фото 6]. Запис виконаний руською, тобто староукраїнською мовою, яка у XIV–XVI ст. була державною, і, відповідно, мовою діловодства у Великому князівстві Литовському. Відомо, що Адам Якоубович, син Якуба, знаний теж як Адам з Вільна, Adamus Jakubowicz de Kothra, в 1478 р. записався на студії в Краківській Академії, у 1488 р. склав магістерський іспит, а в зимовому півріччі 1488/1489 викладав у Кракові як «extraneus non de facultate» («пояснював» Горация) [20, ч. 1, с. 16; 31, с. 43; 32, т. 1, с. 397; 33, т. 2, с. 70; 34]. Після повернення в Литву обійняв посаду свого батька і в 1492–1510 рр. виконував

* Котра — річка в басейні Немана.

** Мистр преславного оученія — магістр.

*** Гривна — грошова одиниця, на той час — еквівалент 48 грошів.

функцію писаря в канцелярії великого князя Олександра та короля Зигмунта; а в 1510 р. іменований каноніком віленським і сандомирським. Батько Адама, «писар Якуб», виконував дипломатичні місії, мав зв'язки з університетськими колами Кракова, і звичайно, був знайомий з дипломатом Каллімахом і слов'янським першодрукарем Швайпольштом Фіолем [16, с. 16-18]. Як свідчить ще один запис на цій книзі («Bibliothecae Venerabilis Capituli Leopoliensis»), у XVII ст. за невідомих обставин вона опинилася у багатій колись бібліотеці кафедральної капітули латинського обряду у Львові, яка налічувала кілька тисяч друків, у т. ч. близько 600 інкунабул і видань XVI ст. На зламі XVIII–XIX ст. книга потрапила до львівських кармелітів взутих [35, с. 69], а у червні 1917 р. в результаті обміну з бібліотекою цього ордену, здійсненого за ініціативи директора Закладу ім. Оссолінських Людвіка Бернацького, поповнила книгозбірню Оссолінеуму [3, арк. 438].

Одна інкунабула не має виразних провенієнційних знаків, однак маємо підстави вважати, що походить з неопрацьованого фонду Оссолінеуму, оскільки зберігалася у конверті, адресованому не-встановленою особою «P. Kurkovej». Це одноаркушеве видання відпустового листа папського комісара Яна Лятошинського із закликом до боротьби з турками [Дод., 19]. Судячи з нерівних країв аркуша та залишків клею на усій поверхні, його добули з інтролігаторської макулатури. Примірник професійно реставрували спеціалісти ЛННБ України ім. В. Стефаніка та описали разом із кількома незідентифікованими друками XV–XVI ст. у 2010 р.

Чотири інкунабули походять із книгозбірні доктора права Паризького університету, суспільно-політичного діяча, бібліофіла **Едварда Хжановського з Морочина** (1843–1922), яку 1925 р. його син Вінцентій передав у депозит бібліотеці Національного закладу ім. Оссолінських у Львові. Бібліотека тоді налічувала близько п'яти тис. томів, у т. ч. дев'ять інкунабул [23, т. 1, с. 418], позначених печаткою «Bibljoeteka Chrzanowskich Moroczyn». Серед збережених — два оправлені разом венеційські видання збірників античної поезії римських авторів: *Сильви* популярного і наслідуваного від Середньовіччя аж до XIX ст. Публія Папінія Стація [Дод., 26] та *Елегії* сентиментального елегійного поета, співця кохання Альбія Тібубла [Дод., 29]. Численні маргіналії латинською

мовою XVI–XVII ст., підкреслення і порівняння з текстами пізніших видань свідчать про живе зацікавлення в добі Ренесансу творчістю цих класичних поетів. На книзі залишили свої власницькі записи вікарій з Віслиці* («Ex Bibliothecae R. P. Vicarii Visliciensis die 3 Augusti 1678») та польський поет, перекладач, лікар, художник і гуморист, уродженець Тернопільщини, Фердинанд Хотомський («Ex libris Ferdinandi Chotomski 1826»). До бібліотеки Е. Хжановського належали ще два видання з традиційної теологічно-філософської тематики, а саме твори отців Церкви: св. Амвросія Медіоланського [Дод., 5] і Фоми Аквінського [Дод., 28]. На обох книгах збереглася первісна оправа кінця XV — початку XVI ст. (дошки, шкіра з тисненням) і обидві мали однакову долю: у XVII ст. були у власності варшавських августинців у костелі св. Мартина (запис «ad S. Martini Varsovien[sis] [...]), а у XVIII ст. потрапили до конвікту віленських піарів Collegium Nobilium (запис «Bibl[iothecae] Coll[egii] Nob[ilii] Vilmensis Scholar[um] Piar[um]»).

На сторінках чотирьох інкунабул стоїть печатка «Gwalbert Pawlikowski» — власницький знак бібліофіла, політика, засновника бібліотеки в Медиці, віце-куратора і заступника директора Оссолінеуму **Гвальберта Павліковського** (1793–1852). У 1921 р. спадкоємці передали бібліотеку до Оссолінеуму на правах окремого зібрання; тоді вона налічувала близько 26 тис. томів, у т. ч. близько 100 інкунабул [23, t. 1, s. 386]. Серед збережених першодруків Г. Павліковського — рідкісне видання астронома і поета XV ст. Магістра Аніана *Compotus manualis*, виданого разом з трактатом англійського вченого Іоанна Сакробоско (бл. 1195–1256) *Algorithmus de integris* [Дод., 7], в якому він виклав основи індійсько-арабської нумерації та арифметики. Твір *Sermones de tempore* французького богослова-містика, отця і вчителя Церкви Бернарда Клервоського [Дод., 10] у XVII ст. був у власності львівського домініканця Бернарда Абрека (запис: «Fratris Bernardi Abrecii de Leopoli Ordinis Fra[trum] Pr[a]edicatorum Jubilarii 1632») і становив, очевидно, другу частину конволюта, тепер роз'єданого, оправа якого залишилася при першому алігаті. Примірник венеційського видання Псевдо-Бонавентури (власиво Гільйома з Лансі) *Dieta Salutis* [Дод., 15], призначеного для проповідування праведного життя

* м. Віслиця — Буський повіт, Свентокшиське воєводство (Польща).

та духовного самовдосконалення ченців-францисканців, репрезентує характерну оправу бібліотеки Павліковських — чорна півшкіра на картоні, обклеєна чорним папером із вписаним на форзаці давнім шифром цієї книгозбірні. Твір отця Церкви, домініканця Фоми Аквінського *Catena aurea super omnia Evangelia* [Дод., 27] надійшов до бібліотеки Г. Павліковського в оригінальній пізньоготичній оправі з дощок, покритих шкірою, зі сліпим тисненням у вигляді ромбоподібного переплетіння гілок граната та рослинно-орнаментальним оздобленням. Як вказують попередні записи («C[onve]ntus Camenecensis S[ancti] Nicolai Pontificis Ord[inis] Praedicatoru[m]. Illa esse testatur Possessor Libri I. [...] ; Bibliothecae Conventus Camenecensis Fratrum Praedicatorum»), у XVIII ст. книга перебувала у власності домініканського монастиря св. Миколая у Кам'янці-Подільському.

Власницький конволют, у якому було опрацьовано твір німецького астронома і математика пізнього Середньовіччя Регіомонтана *Epitoma in Almagestum Ptolemaei* [Дод., 22] разом з трьома палеотипами з цієї тематики, належав до родової книгозбірні гр. **Дідушицьких**, яку на початку XIX ст. заснував в Поториці* граф Юзеф Дідушицький (1776–1847) і успадкував син Володимир (1825–1899), про що свідчить печатка на книзі «Biblioteka Poturzycka J. W. D. [= Józefa i Włodzimierza Dzieduszyckich]».

Походження 13 видань у шести томах досі залишається невизначеним. Характерним власницьким знаком цих книг є квадратна фіолетова печатка розміром 28 × 28 мм, на якій в овальному щиті, оточеному бароковим картушем і короною, зображено розширений хрест без жодної додаткової фігури і напису [Фото 7]. Ця печатка не згадується у спеціальній бібліотекознавчій літературі, однак вдалося виявити ідентичне зображення на печатці Брацлавського воєводства з 1775 р. [17, с. 162, фото 5]. Залишається встановити, чи дійсно ці книги походять з Брацлавщини і з котрої саме бібліотеки. Додатковою специфічною ознакою всіх книг, позначених цією печаткою (здебільшого — це видання XV–XVI ст.), є наскрізна нумерація аркушів примірників, здійснена нумератором фіолетовим чорнилом.

* с. Поториця — Сокальський р-н Львівської обл.

Не маємо також можливості визначити походження восьми інкунабул у шістьох томах, на яких відсутні будь-які провенієнційні знаки.

Минулого року колекція інкунабул ЛННБ України ім. В. Стефаніка поповнилася одним виданням — примірником скороченої версії твору Йоганна Дамбакського *De consolatione theologiae*, надрукованої в Парижі 1493 р. [Дод., 18]. Автор твору — вчений чернець-домініканець, відомий також як Йоганн де Тамбако (1288–1372), оскільки походив з містечка Дамбак в Ельзасі (Dambach, інші давні назви — Tambaco, Cambico, Zumbacho). З його численних теологічних творів найважливішим є *De consolatione theologiae* (завершений 1366 р.), який він написав в екзилі, спричиненому особистою позицією на користь духовної зверхності папства Авіньйона у затяжному конфлікті з герцогом Баварським Людовіком IV. Імітуючи іншого вигнанця, Боеція Дакійського, автора *De consolatione philosophiae*, Йоганн Дамбакський у своєму християнському аналогові філософського трактату Боеція запозичив зі Святого Писання і теології ті приклади і засади, які дають людині розраду в нещастях і важких ситуаціях. Таким чином він намагався допомогти кожному пережити свої власні страждання та підтримати ближнього. Велике різноманіття складних ситуацій, описаних у цьому аскетичному творі, пояснює його популярність і виникнення численних адаптацій у XIV–XVI ст. Паризьке видання *Consolatorium theologicum* 1493 р. є досить рідкісним, відомі тільки кілька збережених примірників у європейських бібліотеках, зокрема в Національних бібліотеках Франції та Португалії. Наш примірник, який містить численні маргіналії латинською мовою XVI ст. стосовно тексту, належав, як свідчить печатка з написом «Bibliothèque des dominicains du couvent de Paris», до бібліотеки монастиря паризьких домініканців. Антикварська рукописна позначка з ціною на задньому форзаці вказує на спосіб набуття книги останнім власником, нашим дарувальником, журналістом і редактором українського походження Володимиром Гаврилюком (1921–2017). Родом з Івано-Франківська, В. Гаврилюк від 1946 р. перебував в еміграції в Парижі, був акредитований постійним кореспондентом при міністерстві інформації Франції, дописував до низки європейських та американських часописів, інформував

про життя і діяльність українців у Франції, суспільно-політичне та релігійне становище в Україні та СРСР [19]. Заслугою В. Гаврилюка є також те, що він ознайомлював західний світ із духовною та культурною спадщиною України. Зокрема, у 2009 р. він здійснив факсимільне видання Реймського Евангелія [26], обстоюючи у вступній частині дискусійну гіпотезу [18; 21], що цей церковно-слов'янський пергаментний кодекс, який нині зберігається в бібліотеці м. Реймс (Франція), є найдавнішою пам'яткою української церковної книжності середини XI ст. і походить з бібліотеки Ярослава Мудрого, а до Франції його привезла донька київського князя, Анна Ярославна, на шлюб із французьким королем Генріхом I. Того ж 2009 р. В. Гаврилюк опублікував у Парижі книгу, присвячену першій європейській конституції Пилипа Орлика [25], а у 2012 р. — дослідження про франкомовну першу українську газету «Gazette de Leopold», що побачила світ у Львові 1776 р., доповнене репродукціями всіх збережених номерів цього річника [27]. Наприкінці життєвого шляху В. Гаврилюк висловив бажання передати частину своєї особистої книгозбірні до фондів ЛННБ України ім. В. Стефаника. Виконуючи його волю, у вересні 2017 р. вдова журналіста передала до Львова 28 паперових скриньок із книгами та періодичними виданнями, серед яких знайшлася й описана вище інкунабула *Consolatorium theologicum*.

У результаті провенієнційного аналізу колекції інкунабул ЛННБ України ім. В. Стефаника встановлено, що основними провенієнційними групами, які стали джерелами надходження першодруків, були: бібліотека Народного Дому у Львові разом з колекцією А. С. Петрушевича, бібліотека Наукового товариства імені Шевченка, монастирські василіянські книгозбірні, бібліотека «Студіону», Національний заклад ім. Оссолінських разом з наданими в депозит родовими збірками Павліковських і Хжановських, родова книгозбірня Дідушицьких. Встановлено історію побутування інкунабул у попередні століття, імена власників та їх провенієнційні знаки.

Книгознавчо-провенієнційне дослідження першодруків з фондів ЛННБ України ім. В. Стефаника триває і, сподіваємося, невдовзі увінчається публікацією повноцінного каталогу колекції інкунабул.

Список сокращений, употребленных при библиографических описаниях инкунабул

- BMC British Museum General Catalogue of Printed Books. — London, 1931–1966. — Т. 1-263.
- BSB-Ink Bayerische Staatsbibliothek Inkunabelkatalog : [т. 1-7] [Электронный ресурс] // Wiesbaden, 1988–2009. — Режим доступа: <http://inkunabeln.digitale-sammlungen.de>. — Дата перегляду : 15 черв. 2017 р.
- C Copinger W. A. Supplement to Hain's Repertorium Bibliographicum or Collections Towards a New Edition of That Work. — London, 1895–1902. — Т. 1-2.
- Estr. Estreicher K. Bibliografia polska. — Kraków, 1891–2013. — Т. 1-36.
- GW Gesamtkatalog der Wiegendrucke / Hrsg. von der Kommission für den Gesamtkatalog der Wiegendrucke [Электронный ресурс]. — Leipzig ; Stuttgart, 1925–2008. — Т. 1-11. — Режим доступа: <http://www.gesamtkatalogderwiegendrucke.de>. — Назва з екрана. — Дата перегляду: 11 лют. 2017 р.
- H Hain L. Repertorium bibliographicum. — Stuttgart ; Paris, 1826–1838. — Т. 1-2.
- HC H + C
- IBP Incunabula quae in bibliothecis Poloniae asservantur = Inkunabuły w bibliotekach polskich : Centralny katalog / Biblioteka Narodowa ; mod. A. Kawecka-Gryczowa ; comp. M. Bohonos, M. Spandowski, E. Szandorowska. — Wrocław ; Warszawa ; Kraków, 1970–1993. — Vol. 1-3.
- IGI Indice generale degli incunaboli delle biblioteche d'Italia / Comp. da T. M. Guarnaschelli, E. Valenziani, E. Cerulli. — Roma, 1943–1981. — Т. 1-6.
- Pell Pellechet M. Catalogue général des incunables des bibliothèques publiques de France. — Paris, 1897–1909. — Т. 1-3.
- Sander Sander M. Le Livre à figures italien depuis 1467 jusqu'en 1530 : essai de sa bibliographie et de son histoire. — Milano, 1942. — Т. 1-6.
- STC The Incunabula Short Title Catalogue : Database of 15th century European printing in the British Library [Электронный ресурс] // British Library. — Режим доступа: <http://www.bl.uk/catalogues/istc/>. — Назва з екрана. — Дата перегляду: 15 черв. 2017 р.

- Triller E. Triller E. O inkunabułach w zbiorach lwowskich / Eugenia Triller // Roczniki Biblioteczne. — Wrocław ; Warszawa, 1967. — R. XI, z. 1-2. — S. 183-192.
- Максименко Максименко Ф. П. Першодруки (інкунабули) Наукової бібліотеки Львівського університету : каталог. — Львів, 1958. — 32 с. : фот. (Ротапринт).
- Луцик Інкунабули Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника Академії наук УРСР : до 400-річчя книгодрукування на Україні : каталог / уклад. Р. Я. Луцик ; АН УРСР, ЛНБ ім. В. Стефаника. — Львів, 1974. — 32 с., 4 арк. іл.
- Немировский Немировский Е. Л. Описание старопечатных изданий кирилловского шрифта. — Москва : ГБЛ, 1979. — Вып. 1 : Описание изданий типографии Швайпольта Фиоля. — 50 с., 8 л. факс.

Додаток

Перелік інкунабул

1. Тріодь пісна. — Краків : Швайпольт Фіоль, [прибл. 1493]. — [314] арк. ; 2°. — GW M47501 (für Jan Thurzo, 1491); IBP 5398; IGI VI 9707-A; ISTC it00427980; Луцик 3; Максименко *1; Немировский 3.11. — Фрагмент видання, наявний тільки арк. 311 з сигн. [156]. — СТ-IV 681.
2. Тріодь цвітна. — Краків : вид. Ян Турзо ; друк. Швайпольта Фіоля, [прибл. 1493]. — [366] арк. ; 2°. — GW M47500 (Sweipolt Fiol für Jan Thurzo, um 1493); IBP 5397; IGI VI 9707-B; Луцик 1; Максименко *2; Немировский 4.11. — СТ-IV 682.
3. Тріодь цвітна. — Краків : вид. Ян Турзо ; друк. Швайпольта Фіоля, [прибл. 1493]. — [366] арк. ; 2°. — GW M47500 (Sweipolt Fiol für Jan Thurzo, um 1493); IBP 5397; IGI VI 9707-B; ISTC it00428000; Луцик 2; Максименко *2; Немировский 4.12. — Фрагмент видання, наявні тільки 2 арк.: 104r – 105v. — СТ-IV 683.
4. Alphonsus de Spina (1412–1495). Fortalitium fidei contra Judaeos, Saracenos aliosque Christiane fidei inimicos. — Nürnberg : Anton Koberger, 25 II 1494. — [300] f. ; 4°. — BMC II 438; BSB-Ink A-454; GW 1578; HC 875; IBP 258, †100; IGI 405; ISTC ia00543000; Pell 565; Луцик 4; Максименко *7. — СТ-II 21287.
5. Ambrosius (s., ca 337–397). Opera. Cum additionibus Ioannis de Lapide. P. I–III. — Basel : Johann Amerbach, 1492. — 2°. — BSB-Ink A-480; GW 1599; IBP 263; ISTC ia00551000. — СТ-IV 21152.

6. Andreas de Escobar. *Modus confitendi*. — [Roma : Johannes Besicken cum Martinus de Amsterdam, ca 1500/1501]. — [12] f. : il.; 8°. — GW 1800; IBP 340, †127; ISTD IDia00680000; Sander 363; Луцик 5. — СТ-I 14109.
7. Anianus. *Computus manualis cum commento*. [Acc.:] Joannes de Sacro Bosco. *Algorithmus*. — Strassburg : Johann Prüss, 14.XI.1488. — 4°. — BMC I 121; BSB-Ink A-539; GW 1951; H *1109; IBP 364, †144; IGI 573; ISTD ia00732000. — СТ-IV 21566/k.2.
8. Antonius de Bitonto (1380–1459). *Sermones dominicales per totum annum / Ed: Philippus de Rotingo*. — Strassburg : Johannes Grüninger, [25 I] 1496. — [256] арк. ; 8°. — BSB-Ink A-623; GW 2212; H 3219*; IBP 435; ISTD ia00892000; Луцик 6; Максименко *11. — СТ-I 14114.
9. Baptista de Salis (–1496). *Summa casuum conscientiae*. [Add:] Sixtus IV papa. *Bulla «Etsi dominici gregis»*, Romae 30.XII.1479. — Venezia : Paganinus de Paganinis, 21.XII.1499. — [490] f. ; 8°. — BMC V 460; BSB-Ink T-474; GW 3326; HC 14186*; IBP 786, †335; IGI 1207; ISTD is00050000; Луцик 10; Максименко *37. — СТ-I 14115.
10. Bernardus Claravallensis (s., 1090–1153). *Sermones de tempore et de sanctis una cum homiliis et epistolis*. — Venezia : Johannes Emerich de Spira ; pro Lucantonio Giunta, 12.III.1495. — 4°. — BMC V 540 (IA 24220); GW 3945; HC 2849; IBP †430 ; IGI 1560; ISTD ib00440000; Triller 2 ; Луцик 11. — СТ-II 7878.
11. *Biblia, cum postillis Nicolai de Lyra et expositionibus Guillelmi Britonis in omnes prologos S. Hieronymi et additionibus Pauli Burgensis replicisque Matthiae Doering [in 4 p.]*. — Nürnberg, Anton Koberger, 12 IV 1493. — P. I. — [424] f. : ill. ; 2°. — BMC II 436; BSB-Ink B-469; GW 4293; HC *3170; IBP 1047, †492; IGI 1690; ISTD ib00618000; Луцик 12; Максименко *16. — СТ-IV 14122.
12. *Bonaventura, s. (1221–1274). Opuscula : In 2 p.* — Strassburg : Jordanus de Quedlinburg (= Georg Husner), 18.XII.1495 ; 2°. — P. 2. — [370] f. — BMC I 144-145; BSB-Ink B-673; GW 4648; HC 3468; IBP 1137, †523; IGI (+ Suppl.) 1934; ISTD ib00928000; Pell 2616; Луцик 1. — СТ-IV 14071.
13. *Confessionale. Interrogationes et doctrinae*. — [Roma : Stephanus Planck, ca. 1495]. — [10] f. ; 8°. — GW 7324; IBP †748 ; IGI 3135-A; ISTD ic00812000; Луцик 21 (Johannes Besicken et Martinus de Amsterdam, 1500); Максименко *28. — СТ-I 14110.
14. Gerardus de Zutphania (1367–1398). *De spiritualibus ascensionibus etc.* [Acc.:] Thomas a Kempis. *Meditationes de vita et beneficiis salvatoris Jesu Christi; Bertholdus. Horologium devotionis circa vitam Christi*. — Strassburg : Johann Prüss, ca. 1488/94]. — [104, 112, 88] f. ; 8°. — BMC I 126 (IA 1725); BSB-Ink G-126; C 3954; GW 10688; HC 16294(1); IBP 2348, †985; IGI 4235; ISTD ig00176000; Pell 7737. — СТ-II 17880.

15. Guilelmus de Lanicia (– ok. 1310). *Diaeta salutis*. [Acc.:] Joannes de Caulibus. *Meditationes vitae Christi. Devota contemplatio, seu meditatio de nativitate Domini; Tractatus de resurrectione*. — Venezia : Petrus de Quarengijs, 1.II.1497/1498. — 8°. — BMC V 513; BSB-Ink G-497; GW 4730; HC 3531; IBP 1158, †536 ; IGI 1890; ISTC ib00879000 ; Луцик 13 (Bonaventura Beatus). — CT-I 11030.
16. *Herbarius latinus [cum synonymis Germanicis]*. — Mainz : Peter Schöffler, 1484. — [174] f. ; 4°. — Var. 2.3. — BMC I 39; BSB-Ink H-98; GW 12268; HC 8444; IBP 2708, †1144; IGI 4671; ISTC ih00062000; Pell 1311; Луцик 20. — CT-II 21288.
17. *Hermes Trismegistus. Liber de potestate et sapientia Dei per Marsilium Ficinum traductus: ad Cosmum Medicem*. — Venezia : Maximus de Butricis, 29.VII.1491. — [26] f. ; 4°. — BMC XII 35 (IA 23787); BSB-Ink H-115; GW 12313; HC 8460; IBP 2721, †1148; IGI 4687; ISTC ih00080000; Pell 5773У. — CT-II 21628/adl.3.
18. *Johannes de Dambach (1288–1372). Consolatorium theologicum*. — Paris : Georg Mittelhus, 1493. — [8], i-ciii, [1] f. ; in-8. — BMC VIII 126 (IA 40070); GW M14758; HC 15238; ISTC ij00438000; Pell 6733 (6697). — CT-I 21297.
19. *Latoszyn, Johannes de (– 1494). Litterae indulgentiarum pro defensione catholicae fidei contra Turcos concessarum*. — [Nürnberg : Anton Koberger, post 5.VII.1485]. — 4°. Ed. A. — BSB-Ink I-484; Estr. XXI 117; GW M14242; IBP 3374, †1427. — CT-IV 21294.
20. *Macrobius Aurelius Theodosius. In «Somnium Scipionis» Ciceronis expositio; Saturnalia*. — Brescia : Boninus de Boninis de Ragusia, 6.VI.1483. — 2°. — BMC VII 968; BSB-Ink M-2; GW M19695; HC *10427; IBP 3497, †1488; IGI 5924; ISTC im00009000; Triller 11 ; Луцик 28. — CT-IV 14078.
21. *Pius II, Papa (1405–1464). Epistolae familiares / Ed. Nicolaus de Wyle. [Acc.:] Oratio de laudatissima Maria*. — Nürnberg : Anton Koberger, 1486. — [246] f. ; 4°. — BMC II 430; BSB-Ink P-522; GW M33695; H 154*; IBP 4455, †93; IGI 7777; ISTC ip00719000; Pell 94; Луцик 31; Максименко *6. — CT-II 21286.
22. *Regiomontanus, Johannes (1436–1476). Epitoma in Almagestum Ptolemaei / Peuerbach Georg*. — Venezia : Johannes Hamann pro Casparo Grosch et Stephano Römer, 31.VIII.1496. — [108] f. ; 2°. — BMC V 427 (IB 23380); BSB-Ink R-67; GW M37523; HC *13806; IBP 4707, †1981; IGI 5326; ISTC ir00111000; Pell 8179. — CT-IV 21162/adl.2.
23. *Schedel Hartmann (1440–1514). Liber chronicarum / cum xylographiis Michaelis Wolgemut et Wilhelmi Pleydenwurf*. — Nürnberg, Anton Koberger pro Sebaldo Schreyer et Sebastiano Kammermaister, 12.VII.1493. — [324] f. ;

- 2°. — BMC II 437 (IC 7451); GW M40784; HC *14508; IBP 4941, †2050; IGI 8828; Pell 10351; Луцик 33; Максименко *38. — СТ-IV 14124.
24. Schedel Hartmann (1440–1514). *Liber chronicarum / cum xylographiis Michaelis Wolgemut et Wilhelmi Pleydenwurf.* — Nürnberg, Anton Koberger pro Sebald Schreyer et Sebastiano Kammermaister, 12.VII.1493. — [324] f. ; 2°. — Прим. А. — BMC II 437 (IC 7451); GW M40784; HC *14508; IBP 4941, †2050; IGI 8828; Pell 10351; Луцик 34; Максименко *39. — СТ-IV 14125.
25. *Speculum exemplorum.* — Strassburg : [Jordanus = Georg Husner], 4.III.1487. — [320] f. ; 2°. — BMC I, 135 (IB 1871); BSB-Ink S-505; GW M4295210; IBP 5067, †2100; Луцик 9. — СТ-IV 14119.
26. Statius Publius Papinius (45–96). *Statii Sylvae / cum commentariis Domitii Calderini, Placidi Lactantii, Francisci Maturantii.* — Venezia : Bartholomeus de Zanis, 15.III.1494. — [204] f. ; 2°. — BMC V 432 (IB 23711); BSB-Ink S-537; GW M43274; HC 14979; IBP 5079, †2109; ISTC is00693000; Луцик 35. — СТ-IV 14079.
27. Thomas de Aquino (1225–1274). *Catena aurea super omnia Evangelia dominicalia et ferialia necnon super quaedam de sanctis per Petrum de Vincentia. P. I–II. [Acc.:] Confirmatio et approbatio doctrinae Thomae de Aquino a Papa Urbano V., Montefiascone 31.VIII.1368 et Epistula in favorem doctrinae Thomae de Aquino a Universitate Parisiensis, 19.II.1325.* — [Venezia] : Ioannes Rubeus Vercellensis pro Benedicto Fontana, 29.IV.1494. — [342] f. ; 4°. — BMC V 418; BSB-Ink T-204 ; GW M 46104; HC *1337; IBP 5331, †2197; IGI 9520; ISTC it00224000; Triller 14; Луцик 36. — СТ-III 14070.
28. Thomas de Aquino (1225–1274). *Summa theologiae.* — Nürnberg : Anton Koberger, 15.I.1496. — 2°. — BMC II 441; BSB-Ink T-280; C 566; GW M 46440; HC *1436 = H *1457; IBP5297, †2184; ISTC it00196000. — СТ-IV 21022.
29. Tibullus, Albius (v50–v19). *Elegiae / cum commento Bernardini Veronensis. [Acc.:] Catullus, Gaius Valerius. Carmina / cum commento Antonii Parthenii ; Propertius, Sextus. Elegiae / cum commento Philippi Beroaldi.* — Venezia : Simon Bevilaqua, 26.VI.1493. — [158] f. ; 2°. — BMC V 517; GW M47021; HC 4764; IBP 5370, †2210; IGI 9666; ISTC it00373000; Луцик 37. — СТ-IV 14080.
30. Vincentius Bellovacensis (ca. 1184–ca. 1264). *Opuscula. Con: Liber gratiae; Laudes Virginis Mariae; De Sancto Johanne evangelista; De eruditione filiorum regalium; Consolatio pro morte amici.* — Basel : Johannes Amerbach, 13.XII.1481. — [338] f. ; 2°. — BMC III 746; BSB-Ink V-197; C 6259; GW M50551; IBP 5641, †2299; IGI 10308; ISTC iv00277000; Pell 11553; Луцик 39; Максименко *42. — СТ-IV 21293.

fuerit pfectus in ydroma
 dicitur qd illa no valet.
 ceter pfecte. Decebur, oca
 et gras egere, qd ad epatu
 bilicoe rati pcedit. Iftu
 ce etia ad mite affequi m
 nit. b. biero. Ifti culpandu
 poftillatoe. qd fecur, e. r.
 potioes. h. hico. qd polu
 os. nifi qm rō. e. fides ad
 ra. la. no. repunt fides. ph
 clarius expofuiffe qd ra. i.
Inceptus liber Genesis
 nit acc
 die tur
 tur fert
 tifi tan
 cur
 re e glouificator. Prima
 die in quatuor ptes. vics i
 pientales e pberales. e
 ficut tota in medio rote.
 ftam qmī cōfūmiller oin
 ponda euagelii. libris
 le panti. e alioz aploz il
 acus aploz. libris pber
 ca prima ptem ycterue
 gales. vics. v. libros moy
 vni plone fed cōfati pph
 natio fidelis pph sub cul
 Secundo defcribit legi
 Ero. e onobus libris. Ica
 legis repetitio. e explicat
 in duas. qd primo moxie
 fecundo ipius ppagat
 ne fidelis pph. e bñfici
 ceffiones generationi. v
 cōfid erandi qd tota corp
 minē. nam elemēta sunt.
 apert mixta animata. e li
 ppter aialia aialia. qd p
 e tuantentū. e opa. dū
 pter doctm. fm qd dī. p
 naris ad cetū videtas. Iofit
 decepus adores ea. e qd
 in minit erū cunctis. qd
 copalis creature. p dūcti
 fo. matōem fpaliter. Ibi
 ca prima tria facti. Icript
 dōia. fecūdo opus. bñfmi
 pēas. fiat. Iur. Tercio opi
 dicit. aut. deus. fiat. Iur
 ante. oēti. orig. Opus. t
 Opus. aut. o. iam. alis
 primo. die. r. hūit. den
 fm. qd. f. m. i. b. i. e. r. in. q
 bus. facte. qd. totū. libris
 vti. ab. us. qd. volūti. v. an
 legat. qd. b. i. s. i. ob. i. c. u. r. t. a.
 Ipo. b. l. e. o. v. p. r. o. m. b. u. s. e. r. a.
 tu. c. i. r. c. u. s. p. r. e. q. d. c. o. n. f. i. t.
 ne. i. n. f. i. n. i. t. u. s. q. d. o. v. i. t. a.
 m. a. n. a. r. i. u. m. q. u. e. a. t. e. n.
 fm. i. n. t. e. n. d. o. i. n. f. i. t. e. r. e. f. m.

Sum ex Libris. Gregorū Pietrušewicz Parachi Naborcensis et Muhlancn. Decani Foranei Kulikoviek. T. 9. =
 nte Liber adscriptus. in A. 1798. Die. 7ma Aug. 18. =

Фото 1. Запис пароха у Нагірцях та Могілянах, куликівського декана о. Григорія Петрушевича (1795 р.)

Liberz parafy Huzlo
 de Szkarzowice *comparatus*
et descriptus
 Anno dñi 1752. 5. 2. 5. in Ast. f. l. l. l. l. p. i. a. n. t. k. i. l. i. f. m.

Фото 2. Запис архієпископа львівського Павла Тарла (XVI ст.)

Дар від Митрополита на Кур. Андр.
Кучменова Рідменію 8/12 1942.
в Архиві

Фото 3. Дарчий запис митрополита Андрія братові,
ігуменові Студитів в Уневі Климентію Шептицькому (1942 р.)

Фото 4. Екслібрис Едуарда Грізебаха (1845–1906)

*Фото 5. Печатка Лаврівського василіянського монастиря
(друга пол. XIX ст.)*

Книга Адамова Ливина свѣтори Якоубовича
Ливра прѣславна оучѣна ієрдисаѣго. ієоулана
одъ гріѣнвѣ

Фото 6. Затис Адама Якубовича з Вільна (80-ті рр. XV ст.)

*Фото 7. Гербова печатка невістановленого власника
(друга пол. XIX ст.)*

Література

1. *Дзюбан О.* Бібліотека митрополита Андрея Шептицького у Львові / *Дзюбан Олександр* // Записки Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника : зб. наук. праць. — Львів, 2002. — Вип. 9/10. — С. 141-151.
2. *Дзюбан Р.* Зміни у фонді Львівської філії Бібліотеки АН УРСР у 1945–1953 рр. / *Роман Бзюбан* // ЛННБ України ім. В. Стефаника : історія і сучасність : доп. та повідомл. Міжнар. наук. конф., Львів, 28-30 жовт. 2010 р. / відп. ред. *М. М. Романюк* ; НАН України, Львівська національна наукова бібліотека України імені В. Стефаника. — Львів, 2010. — С. 176-180.
3. Документи Дирекції Національного закладу ім. Оссолінських у Львові за 1917 р. // ЛННБ України ім. В. Стефаника. Відділ рукописів. — Ф. 54 : Архів Національного закладу ім. Оссолінських у Львові, оп. 5 : Документи Дирекції, спр. 36. — 1167 арк.
4. *Зінько О.* Дослідження книжкових пам'яток — пріоритетний напрям професійної діяльності Р. Я. Луцика / *Оксана Зінько* // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. — Київ, 2011. — Вип. 28. — С. 431-441.
5. Інкунабули Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника Академії наук УРСР : до 400-річчя книгодрукування на Україні : каталог / уклад. *Р. Я. Луцик* ; АН УРСР, Львівська наукова бібліотека ім. В. Стефаника. — Львів, 1974. — 32 с., 4 арк. іл.
6. Інкунабули (першодруки) Наукової бібліотеки Львівського національного університету імені Івана Франка : каталог = Incunabula Bibliothecae

- Universitatis Leopoliensis : catalogus / Львів. нац. ун-т ім. І. Франка, Наук. бібліотека ; [уклав *Ф. П. Максименко* ; передм. *Ф. П. Максименка* ; упоряд.: *М. Ільків-Свидницький, В. Кметь* ; вступ. ст.: *М. Ільків-Свидницький, В. Кметь*]. — [Вид. 2-ге, розшир. та допов.]. — Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2011. — 122 с. : іл.
7. *Качур. І.* Книгозбірня Андрея Шептицького: від Прилбич до митрополичих палат / *Ірина Качур* // Записки Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника : зб. наук. праць. — Львів, 2015. — Вип. 7 (23). — С. 21-70.
 8. *Коваль-Гнатів Д. Ю.* Венеціанські інкунабули у збірці Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника НАН України / *Д. Ю. Коваль-Гнатів* // Записки Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника : [зб. наук. праць]. — Київ : Наук. думка, 1995. — Вип. 3. — С. 12-28.
 9. *Коваль-Гнатів Д. Ю.* «Книга хронік» Гартмана Шеделя (1493 р.) : з колекції інкунабул Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника АН України / *Д. Ю. Коваль-Гнатів* // Записки Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника : [зб. наук. праць]. — Київ : Наук. думка, 1993. — Вип. 1. — С. 56-62.
 10. *Коваль-Гнатів Д. Ю.* Маргіналії та провенієнції збірки інкунабул Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника НАН України / *Д. Ю. Коваль-Гнатів* // Записки Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника : [зб. наук. праць]. — Львів, 1994. — Вип. 4. — С. 54-64.
 11. *Колосовська О.* Формування славистичної бібліотеки Антона Петрушевича / *Ольга Колосовська* // Проблеми слов'янознавства. — Львів, 2004. — Вип. 54. — С. 190-201.
 12. *Крип'якевич І. П.* Народні гравюри XVII ст. / *І. П. Крип'якевич, Р. Я. Луцик, Ф. П. Максименко* // Українське мистецтвознавство. — Київ, 1971. — Вип. 5. — С. 150-162.
 13. Львівська національна наукова бібліотека України імені В. Стефаника: переміщення і втрати фондів. Т. 1 (1939–1945) : зб. док. і матеріалів / НАН України, ЛННБ України ім. В. Стефаника, Н.-д. від. іст. колекцій ; [упоряд.: *Галина Сварник, Роман Дзюбан, Маргарита Кривенко, Леся Кусий, Володимир Муравський*]. — Львів, 2010. — Л., 565, [1] с. — (Джерелознавча серія).
 14. *Максименко Ф. П.* Першодруки (інкунабули) Наукової бібліотеки Львівського університету : каталог / уклад. *Ф. П. Максименко*. — Львів : ЛДУ, 1958. — 32 с. : фот. — Ротапринт.
 15. Матеріали наукової конференції, присвяч. 500-річному ювілею книгодрукування, Львів, 25-26 жовт. 1940 р. // НБ ЛНУ. — Рук. 1525 III. — Машинопис.

16. *Немировский Е. Л.* Начало славянского книгопечатания / *Е. Л. Немировский*. — Москва : Книга, 1971. — 268, [1] с. : ил., факс.
17. *Однороженко О.* Українська земельна геральдика XVI–XVIII ст. за сфрагістичними джерелами [Електронний ресурс] // Спеціальні історичні дисципліни: питання теорії та методики : зб. наук. праць / НАН України, Ін-т історії України. — Київ, 2004. — Вип. 11. — С. 147-164. — Режим доступу: http://resource.history.org.ua/publ/sid_2004_11_1_147. — Назва з екрана. — Дата перегляду: 30 трав. 2018 р.
18. Реймське Євангеліє Анни Ярославівни = L'Évangélique slave de Reims = Reim's Gospel of Anna Yaroslavivna / [авт. тексту *Володимир Александрович*]. — Львів : МС, 2010. — 67 с., [66] арк. : кол. іл., факс.
19. *Романюк М.* Гаврилюк Володимир / *М. Романюк* // Українська журналістика в іменах : матеріали до енцикл. слов. / відп. ред. *Романюк М. М.* ; НАН України ; ЛННБ України ім. В. Стефаника ; НДЦ періодики. — Львів, 2002. — Вип. 9. — С. 56-58.
20. Собрание древних грамот и актов городов: Вильны, Ковна, Трок, православных монастырей, церквей, и по разным предметам : [в 2 ч.]. — Вильно : тип. А. Марциновского, 1843. — Ч. 1. — [2], XCIV, 194 с., 4 л. ил.
21. *Толочко О. П.* Реймське Євангеліє / *Толочко О. П.* // Енциклопедія історії України : у 10 т. / редкол.: *В. А. Смолій* (голова) та ін. ; Ін-т історії України НАН України. — Київ : Наук. думка, 2012. — Т. 9 : Прил.-С. — С. 171.
22. *Швець Н.* До історії зібрання інкунабул Львівського національного університету імені Івана Франка / *Наталія Швець* // Вісник Львівського університету. Сер.: Книгознавство, бібліотекознавство та інформаційні технології. — 2006. — Вип. 1. — С. 141-167.
23. *Chwalewik E.* Zbiory polskie : [w 2 t.] / *Edward Chwalewik*. — Warszawa ; Kraków : Wyd-wo J. Morkowicza, 1926–1927. — Т. 1 : А-М. — IX, 490 s. ; Т. 2 : N-Ž. — [2] k., 559, [1] s.
24. Gesamtkatalog der Wiegendrucke [Електронний ресурс]. — Bd. 1-11. — Leipzig ; Stuttgart, 1925–2008. — Режим доступу: <http://www.gesamtkatalogderwiegendrucke.de>. — Назва з екрана. — Дата перегляду: 30 трав. 2017 р.
25. *Hawryluk V.* Constitution ukrainienne, 1710 : Première constitution en Europe / *Vladimir Hawryluk*. — [Paris] : Éditions Beaurepaire, 2009. — 191 p.
26. *Hawryluk V.* Évangélique slave de Reims dit «Texte du Sacre» / *Vladimir Hawryluk*. — [Paris] : Éditions Beaurepaire, 2009. — 44, [112] p. de pl. : fac-sim. en coul., couv. ill. en coul.

27. *Hawryluk V.* Gazette de Leopold, année 1776 : le premier journal en Ukraine / *Vladimir Hawryluk*. — [Paris] : Éditions Beaurepaire, 2012. — 151, [264] p. : fac-sim.
28. *Kachur I.* Inkunabuły z historycznej kolekcji Ossolineum w zbiorach Lwowskiej Narodowej Naukowej Biblioteki Ukrainy im. W. Stefanyka / *Iryna Kachur* // *Czasopismo Zakładu Narodowego imienia Ossolińskich*. — Wrocław, 2017. — Z. 28. — S. 41-52.
29. *Leeuwen Jan Storm van.* The Golden Age of Bookbindings in Cracow 1400–1600 ; exhibition Biblioteka Jagiellońska, 18-25 September 2011 ; on the occasion of the 27th Congress of the Association Internationale de Bibliophilie — International Association of Bibliophiles. — Kraków : Biblioteka Jagiellońska, 2011. — 166 s.
30. *Lewicka-Kamińska A.* O trzech intrologatorach krakowskich z przełomu XV i XVI wieku / *Anna Lewicka-Kamińska*. — Kraków : Biblioteka Jagiellońska, 1980. — 13 s.
31. *Maurer R.* Urzędnicy kancelaryjni królów polskich z lat 1434–1506 : studium dyplomatyczne / *Roman Maurer*. — Brody : J. Rosenheim, 1881. — 51 s.
32. Metryka Uniwersytetu Krakowskiego z lat 1400–1508 : Biblioteka Jagiellońska, rkp. 258 [w 2 t.] / wyd.: *Antoni Gąsiorowski, Tomasz Jurek, Izabela Skierska* ; przy współpr. *Ryszarda Grzesika*. — Kraków : T-wo Nauk. «Societas Vistulana», 2004.
33. *Morawski K.* Historia Uniwersytetu Jagiellońskiego ; Średnie wieki i odrodzenie. Z wstępem o Uniwersytecie Kazimierza Wielkiego [w 2 t.] / *Kazimierz Morawski*. — Kraków : Druk. Un-tu Jagiellońskiego, 1900.
34. *Papée F.* Adam z Wilna / *Fryderyk Papée* // *Polski słownik biograficzny* : [t. 1-52]. — Kraków : nakładem Polskiej Akademji Umiejętności, 1935. — T. 1. — S. 21.
35. *Piekarski K.* Inkunabuły i polonica XVI wieku w bibliotece katedralnej we Lwowie / *Kazimierz Piekarski* // *Silva rerum*. — 1927. — T. 3. — S. 69-72.
36. *Triller E.* O inkunabułach w zbiorach lwowskich / *Eugenia Triller* // *Roczniki Biblioteczne*. — Wrocław ; Warszawa, 1967. — R. XI, z. 1-2. — S. 183-192.